

O'QUVCHILAR TA'LIM-TARBIYASIDA TASVIRIY SAN'AT FANINING O'RNI

Shukrillayeva Diyora Nusratillayevna

Navoiy viloyati G'ozg'on shahridagi

3-umumiy o'rta ta'lim maktabi o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'quvchilarni har tomonlama barkamol shaxs sifatida shakllantirish jarayonida tasviriy san'at fanining tutgan o'rni yoritib berilgan. Tasviriy san'atning estetik tarbiya, ijodiy fikrlash, did tarbiyasi va ma'naviy qadriyatlarni singdirishdagi ahamiyatiga alohida urg'u berilgan. Shuningdek, bu fanning o'quvchilar tasavvurini boyitish, ularning atrof-muhitni idrok etish qobiliyatini rivojlantirish va milliy madaniyatga hurmat tuyg'usini shakllantirishdagi ta'siri tahlil qilinadi. Maqolada zamonaviy ta'lim metodlari bilan uyg'unlashgan tasviriy san'at darslari orqali o'quvchilarda estetik did va ijodiy salohiyatni rivojlantirish yo'llari ko'rsatilgan. Tadqiqot pedagogik faoliyatda tasviriy san'atdan samarali foydalanish bo'yicha amaliy tavsiyalar bilan boyitilgan.

Kalit so'zlar. tasviriy san'at, ta'lim-tarbiya, estetik tarbiya, barkamol shaxs, tasviriy san'at orqali tarbiya.

Mustaqil O'zbekistonning taraqqiyoti, avvalo, ma'naviy barkamol, har tomonlama yetuk shaxsni shakllantirishga bog'liq. Shu nuqtai nazardan, ta'lim-tarbiya tizimining barcha bosqichlarida o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirish, ularning estetik didini shakllantirish va go'zallikni anglash madaniyatini yuksaltirish eng dolzarb vazifalardan biridir. Bu borada tasviriy san'at fanining ahamiyati beqiyosdir.

Tasviriy san'at nafaqat amaliy ko'nikmalarni, balki inson qalbida go'zallik, badiiyat, milliy qadriyatlar, mehr-oqibat, ona tabiatga mehr kabi tuyg'ularni shakllantiradi. O'quvchilarning tafakkuri, tasavvuri, ranglar va shakllarni idrok etish qobiliyatini rivojlantirishda bu fanning o'rni alohida e'tiborga loyiq.

Tasviriy san'at – bu inson tafakkurining mahsuli sifatida moddiy va ma'naviy boylik yaratishga xizmat qiluvchi fanlardan biridir. Bu fanning asosiy vazifasi:

- O‘quvchilarga chizmachilik, rasm solish, bo‘yash, kompozitsiya yaratish kabi ko‘nikmalarni berish;
- Ularning estetik didini shakllantirish;
- Milliy va jahon san‘at namunalarini o‘rgatish orqali estetik tarbiya berish;
- Mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvga undash.

Bu fan orqali bolalar dunyoni obrazlar orqali idrok etishni, atrof-muhitdagi go‘zallikni ko‘ra olishni va uni asrashga intilishni o‘rganadilar.

Tasviriy san‘atning ta‘lim-tarbiyadagi o‘rni quyidagilardan iborat:

Estetik tarbiya vositasi sifatida. Estetik tarbiya – bu inson qalbida go‘zallikka nisbatan mehr uyg‘otishdir. Tasviriy san‘at darslari bolalarda badiiy didni, go‘zallikni anglashni, ranglar uyg‘unligini sezish qobiliyatini shakllantiradi. Har bir rasm ortida bir fikr, bir g‘oya bo‘lib, bu orqali bolalar tabiatni, inson munosabatlarini, urf-odatlarini badiiy ifodalaydilar.

Ijodiy fikrlashni rivojlantirishda. Rasm chizish, rang tanlash, obraz yaratish – bularning barchasi o‘quvchilarda erkin fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantiradi. Tasviriy san‘at darslarida berilgan topshiriqlar bolalarni fikrlashga, o‘z fikrini badiiy shaklda ifodalashga undaydi.

Milliy qadriyatlarni singdirishda. Tasviriy san‘at orqali xalq amaliy san‘ati, milliy naqshlar, tarixiy obidalar, milliy kiyimlar va an‘analar o‘rgatiladi. Bu esa yosh avlodning o‘z milliy qadriyatlariga hurmat bilan qarashiga, uni ardoqlashiga zamin yaratadi.

Psixologik va ruhiy barqarorlikni ta‘minlashda. Rasm chizish – bu o‘ziga xos terapiya. O‘quvchilar dars jarayonida o‘z his-tuyg‘ularini rasm orqali ifodalaydilar. Bu ularning ruhiy holatini yengillashtiradi, stressni kamaytiradi. Shuningdek, tasviriy san‘at introvert bolalarning ichki dunyosini ochishda muhim rol o‘ynaydi.

Tasviriy san‘at darslarining samaradorligini oshirish yo‘llari quyidagilardan iborat:

Innovatsion metodlardan foydalanish. Zamonaviy ta‘limda faqatgina ma‘lumot berish emas, balki o‘quvchilarni faol ishtirok ettirish, ularni izlanishga undash muhimdir. Tasviriy san‘at darslarida quyidagi metodlar katta samara beradi:

- Interfaol metodlar (klaster, insert, “fikrlar hujumi”);
- Amaliy mashg‘ulotlar asosida o‘qitish;

- Tematik ko‘rgazmalar tashkil etish;
- Multimedia texnologiyalaridan foydalanish.

Darsdan tashqari faoliyatni tashkil etish. Tasviriy san’at bo’yicha to‘garaklar, rasm tanlovlari, devoriy gazeta va badiiy albomlar tayyorlash kabi faoliyatlar o‘quvchilarning ijodiy salohiyatini ro‘yobga chiqarishda yordam beradi. Shuningdek, muzeylarga, san’at galereyalariga ekskursiyalar ham ularning estetik dunyoqarashini kengaytiradi.

Differensial yondashuv. Har bir o‘quvchining qiziqishi, qobiliyati va imkoniyati turlicha. Shu sababli o‘qituvchi dars jarayonida har bir bolaga individual yondashishi, uni rag‘batlantirishi, kuchli tomonlarini rivojlantirishi kerak.

Bugungi kunda bolalarni faollikka, o‘z fikrini erkin ifodalashga, jamiyatda munosib o‘rin egallashga tayyorlash ta’limning asosiy maqsadidir. Tasviriy san’at darslari bolalarning o‘zaro muloqot qilish, jamoada ishlash, bir-birini tinglash, baholash, yordam berish kabi ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa sog‘lom ijtimoiy muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

O‘quvchilarning shaxs sifatida shakllanishida tasviriy san’at:

- Ijobiy emotsiyalar uyg‘otadi;
- Sabrlilik va puxtalikni o‘rgatadi;
- Tinchlik va go‘zallikni qadrlashga undaydi;
- Ichki intizom va mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini shakllantiradi;
- O‘zini ifodalash madaniyatini oshiradi.

Tasviriy san’at – bu nafaqat rasm chizish, balki o‘quvchilarning ichki dunyosini boyitish, ularni go‘zallik va badiiyat olamiga oshno qilish vositasidir. Bugungi kunda bu fanning ta’lim-tarbiyadagi o‘rni beqiyos bo‘lib, uni to‘g‘ri tashkil etish orqali yosh avlodni ma’naviy yetuk, estetik didli, milliy qadriyatlarga sodiq va ijodiy fikrlovchi inson qilib tarbiyalash mumkin.

Shu bois, tasviriy san’at darslarini zamonaviy metodlar asosida tashkil etish, o‘quvchilarning yosh va qiziqish xususiyatlarini hisobga olgan holda yondashish, ularning ijodiy salohiyatini ro‘yobga chiqarishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sarsenova G.S. O'quvchilar ta'lim-tarbiyasida tasviriy san'at roli va o'rni // "Zamonaviy dunyoda innovatsion tadqiqotlar: Nazariya va amaliyot" nomli ilmiy, masofaviy, onlayn konferensiya materillari. Toshkent – 2024.
2. Konisbaeva K. Ta'lim jarayonini takomillashtirishda tasviriy san'atning o'rni // Вестник магистратуры. 2022. №6-1 (129). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ta-lim-jarayonini-takomillashtirishda-tasviriy-san-atning-o-rni> (дата обращения: 12.05.2025).
3. G'aybullayeva N.M. Tasviriy san'at fanining maktab o'quvchilarining ta'limtarbiyasidagi tutgan o'rni // Science and innovation. UIF-2022: 8.2 | ISSN: 2181-3337. International scientific journal volume 1 issue 6.
4. Mamitaliev A.G., Adhamova O.R., Solijonova M.J. (2023). Kelajak avlod tarbiyasida tasviriy san'atning o'rni. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(1 SPECIAL), 56–62. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/1754>